

وارد نمودن، تکثیر، بررسی قرنطینه‌ای و شروع مطالعات سازگاری رقم خود سازگار گیلاس استلا (*Prunus avium* L. cv. Stella) در ایران

کاظم ارزانی

دانشیار گروه باغبانی دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

گیلاس (*Prunus avium* L.) یکی از مهمترین میوه‌های مناطق معتدله در دنیا است. اکثر ارقام گیلاس به دلیل خودناسازگاری، همواره مشکلاتی را از نظر تلقیح و میوه‌دهی به همراه داشته‌اند. لذا برای تولید میوه تجارتمندی نیاز به گرده دهنده مناسب و سازگار دارند. همچنین بر طبق بررسی‌های انجام شده اکثر ارقام گیلاس علاوه بر خود ناسازگاری با برخی از ارقام گیلاس نوعی دیگر ناسازگاری را نیز نشان می‌دهند بطوریکه در چنین حالتی کشت دو رقم مختلف در کنار یکدیگر نیز مشکل تلقیح و تشکیل میوه را حل نخواهد کرد. از طرفی باغ‌های زیادی به دلیل عدم اطلاع باغداران از این موضوع احداث شده‌اند که بعد از چند سال با مشکل میوه‌دهی روبرو شده و نیاز به اصلاح دارند. برای حل این مشکلات تعیین سازگاری و ناسازگاری بین ارقام ایرانی و بین ارقام ایرانی و ارقام مطلوب خارجی یکی از اهداف مهم در تحقیقات باغبانی کشور می‌باشد. به منظور اجرای برنامه‌های اصلاحی گیلاس و همچنین تولید محصول مناسب در باغ‌های گیلاس آگاهی از میزان خودگشنی و دگرگشنی ارقام بومی و غیر بومی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بعلاوه دستیابی به ارقام خودسازگار گیلاس یکی از اهداف مهم در اصلاح گیلاس بوده است. گیلاس رقم استلا اولین گیلاس خود سازگار است که در سال ۱۹۷۱ توسط لاپینز و از طریق مؤسسه تحقیقات باغبانی British Columbia در کانادا معرفی گردید. و اخیراً ارقام خودسازگار دیگری نیز توسط همین مؤسسه معرفی شده‌اند که ارقام اسکینی‌نا (Skeena)، سویت‌هارت (Sweet heart)، سوناتا (Sonata)، سیمفونی (Symphony)، تهرانی‌وی (Tehrani vee)، سان‌برست (Sunburst)، بلک‌گلد (Black Gold)، سانتینا (Santina)، سامبه (Samba)، ساندراروز (Sandra Rose) از آن جمله‌اند و ارقام لاپینز (Lapins)، واندالی (Vanda Lay) و وایت‌گلد (White Gold) را نیز می‌توان به آنها اضافه کرد. به منظور تقویت ژرم پلاس گیلاس و تقویت پروژه‌های اصلاحی و همچنین اصلاح و افزایش تولید باغ‌های موجود و در دست احداث گیلاس بایستی نسبت به وارد کردن ارقام خودسازگار به کشور اقدام جدی صورت گیرد. در این راستا تعداد ۴۷ عدد پیوندک گیلاس رقم استلا (Stella) برای اولین بار توسط گروه باغبانی دانشگاه تربیت مدرس در خرداد ۱۳۷۷ از طریق مؤسسه تحقیقات میوه بوداپست مجارستان (محل برگزاری سمپوزیوم اصلاح گیلاس) به کشور وارد و پس از انجام مراحل و بررسی قرنطینه‌ای در باغ تحقیقاتی کمال آباد کشت گردید. علاوه بر رقم استلا تعداد ۱۷۸ پیوندک از ارقام سامبرست، قرمز دورفی کلون تری، سامیت

چهارمین کنگره علوم باغبانی ایران، آبان ماه ۱۳۸۴ / ۹

و سایرین نیز از مؤسسه تحقیقات میوه مجارستان دریافت و به مجموعه کلکسیون گیلاس کشور اضافه گردیدند. ارقام فوق با کدهای $KS_1, KS_2, KS_3, KS_4, KS_5$ به منظور شروع مطالعات سازگاری در اختیار بخش تحقیقات باغبانی مؤسسه اصلاح و تهیه نهال و بذر قرار گرفت که هم اکنون اولین سال گل دهی خود را در شرایط آب و هوایی کرج تجربه می کنند.